

MÁY BAY HAY TÀU BAY?

Bạn Lê Thị Liễu Hạnh (và một số giáo viên THPT) ở Phát Diệm, Ninh Bình có gửi thư, thắc mắc rằng: “Từ trước đến nay, chúng tôi vẫn quen nghe và nói đến từ máy bay. Nhưng vừa rồi, lên Sân bay Nội Bài, tôi thấy rất nhiều biển chỉ dẫn lại ghi là tàu bay (Phòng chờ ra tàu bay, Cửa ra tàu bay, Các quy định khi đi tàu bay...). Có phải đây là một sự chuẩn hoá tiếng Việt cho chính xác không?”

Phải nói rằng, trước khi nhận được ý kiến của các bạn, tôi cũng đã phát hiện ra “sự cố” ngôn ngữ hơi “lạ mắt” này ở Nội Bài. Gọi là “sự cố” cũng không hẳn vì từ tàu bay đã được cộng đồng tiếng Việt dùng từ lâu rồi (Đi thì nức tiếng gần xa/ Tàu bay, tàu thủy lại pha tàu ngầm - Xuân Thủy; Tàu bay hấn bắn sớm trưa / Thì tui cứ việc nắng mưa đưa đò - Tố Hữu). Nhưng rõ ràng, như bạn Liễu Hạnh nói, đặt từ tàu bay trong các biển chỉ dẫn hiện tại làm nhiều người ngạc nhiên (có lẽ vì chưa quen). Tôi theo dõi chỉ thấy ở Sân bay Nội Bài dùng từ này (mà lại ghi là tàu bay chứ không là tàu bay) còn đa số các sân bay khác ở nước ta (và một số

biển còn lại ở Nội Bài) vẫn ghi máy bay. Dĩ nhiên không phải là cứ đa số là đúng. Ở đây có một vài vấn đề cần trao đổi cho thấu đáo.

Nếu xét ở tính thống nhất của hệ thống thì viết tàu bay là hợp lí. Từ trước đến nay, tổ hợp “tàu + X” là tên gọi “chỉ các phương tiện vận tải hoạt động bằng máy móc nói chung”: tàu điện (hay xe điện) là “xe chạy bằng điện trên đường ray, chở hành khách trên các tuyến đường nhất định”; tàu hoả (hay xe lửa) là “xe có đầu máy kéo nhiều toa chạy trên đường ray”; tàu thủy là “phương tiện giao thông vận tải có động cơ và chạy trên mặt nước”. Ngoài ra, ta còn biết tới tàu chiến, tàu cuốc, tàu điện ngầm, tàu khu trục, tàu ngầm, tàu vũ trụ... với một cơ chế phái sinh tương tự. Như vậy, nếu đặt vào hệ thống này, ta thấy từ máy bay trở nên lạc lõng, làm “cọc cạch” nhóm từ trên. Có phải thế mà Hàng không Việt Nam muốn đưa lại từ tàu bay cho chuẩn (đều cùng một loại tàu) không?

Tuy nhiên, ai cũng thừa nhận là từ xưa,

người Việt đã và rất quen dùng từ máy bay: Cậu nên đi máy bay cho nhanh; Khi xuống máy bay con sẽ gọi ngay cho mẹ; Chạy xuống hầm để tránh máy bay Mỹ; Ta đã bắn rơi hàng chục máy bay; Tổng thống Ba Lan tử nạn vì tai nạn máy bay;... là những phát ngôn quen thuộc. Và nếu để ý kĩ, ta thấy từ máy bay đã tách ra hình thành một tiểu hệ thống riêng: máy bay bà già, máy bay cánh quạt, máy bay cường kích, máy bay không người lái, máy bay khu trục, máy bay trực thăng/lên thẳng, máy bay tiêm kích... Nếu chúng ta “nắn” cho chuẩn hệ thống của nhóm “tàu + X” ở trên thì ta sẽ xử lí thế nào với nhóm “máy bay + X” kia? Rút dây sẽ động rừng. Hoá ra đã có một “ngoại lệ” cho trường hợp khá thú vị này.

PVT